

Bài Tham Luận: Tháo Gỡ Vướng Mắc Pháp Lý, Nâng Cao Năng Lực Cạnh Tranh Cho Nhà Đầu Tư Trong Khu Công Nghiệp

Kính gửi:

Quý vị đại biểu từ các Bộ, ban, ngành Trung ương và địa phương,

Quý vị khách quý,

Thưa toàn thể Hội nghị,

Lời đầu tiên, tôi xin bày tỏ lòng cảm ơn chân thành đến Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) đã t mời tôi, được tham dự và đóng góp ý kiến tại Hội nghị quan trọng ngày hôm nay. Đây là một diễn đàn ý nghĩa để chúng ta cùng nhau nhìn nhận, đánh giá và tìm giải pháp cho những vấn đề đang tồn tại trong môi trường đầu tư kinh doanh, đặc biệt là tại các khu công nghiệp.

Hội nghị của chúng ta diễn ra trong bối cảnh Chính phủ đã và đang nỗ lực hết mình để cải thiện môi trường đầu tư, kinh doanh thông qua việc ban hành các Nghị quyết, điển hình như Nghị quyết số 66/NQ-CP về việc tháo gỡ khó khăn, vướng mắc pháp lý trong hoạt động sản xuất, kinh doanh. Điều này cho thấy sự quan tâm sâu sắc của Nhà nước đối với cộng đồng doanh nghiệp – những động lực cốt lõi thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và hội nhập quốc tế của Việt Nam.

Với vai trò là Phó Chủ tịch kiêm Tổng Thư ký của Liên chi hội Tài chính Khu công nghiệp Việt Nam, đồng thời là một Luật sư có nhiều năm kinh nghiệm tư vấn và đồng hành cùng các nhà đầu tư, chúng tôi nhận thấy rằng, bên cạnh những thành tựu nổi bật trong thu hút đầu tư, các doanh nghiệp, đặc biệt là các nhà đầu tư trong khu công nghiệp, vẫn đang đối mặt với không ít vướng mắc về mặt pháp lý. Những thách thức này không chỉ làm phát sinh chi phí, kéo dài thời gian, mà còn ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả hoạt động, kế hoạch kinh doanh và niềm tin của nhà đầu tư.

Trong khuôn khổ thời gian cho phép của Hội nghị, tôi xin phép được tập trung phân tích và làm rõ một số vướng mắc nổi bật trong ba lĩnh vực chính: **thủ tục đầu tư, chính sách thuế và thủ tục hải quan**, đồng thời mạnh dạn đưa ra một số kiến nghị chính sách cụ thể nhằm cải thiện môi trường pháp lý, góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh cho các nhà đầu tư trong khu công nghiệp.

I. Vướng Mắc Trong Thủ Tục Đầu Tư Tại Khu Công Nghiệp

Mặc dù quy trình cấp phép đầu tư tại khu công nghiệp đã có nhiều cải tiến, song vẫn tồn tại những điểm nghẽn, đặc biệt là sự chồng chéo và thời gian xử lý kéo dài của một số thủ tục quan trọng, gây khó khăn đáng kể cho các nhà đầu tư:

1. Sự chồng chéo và thiếu nhất quán giữa các luật:

- **Luật Đầu tư, Luật Đất đai, Luật Xây dựng, Luật Bảo vệ môi trường:** Đây là những đạo luật cốt lõi chi phối toàn bộ vòng đời của một dự án đầu tư. Tuy nhiên, các quy định về trình tự, thủ tục, thẩm quyền giữa chúng còn chưa thực sự đồng bộ và liên thông. Chẳng hạn, việc thẩm định chủ trương đầu tư theo Luật Đầu tư, thẩm định nhu cầu sử dụng đất theo Luật Đất đai, thẩm định thiết kế cơ sở theo Luật Xây dựng, và thẩm định báo cáo ĐTM theo Luật Bảo vệ môi trường thường diễn ra độc lập, không có sự phối hợp chặt chẽ về mặt thời gian và nội dung. Điều này buộc nhà đầu tư phải thực hiện nhiều bước lặp lại, nộp hồ sơ trùng lặp, hoặc chờ đợi lẫn nhau giữa các khâu, làm chậm đáng kể tiến độ triển khai dự án.
- **Quy định về điều kiện kinh doanh:** Một số ngành nghề đầu tư có điều kiện còn được quy định rải rác ở nhiều văn bản pháp luật chuyên ngành khác nhau, gây khó khăn cho nhà đầu tư trong việc tra cứu, tổng hợp và tuân thủ đầy đủ các yêu cầu.

2. Thời gian xử lý thủ tục kéo dài và thiếu minh bạch:

- **Thủ tục tiếp cận đất đai:** Đây luôn là một trong những rào cản lớn nhất đối với nhà đầu tư. Từ khâu chấp thuận chủ trương đầu tư, phê duyệt quy hoạch, đến công tác bồi thường, giải phóng mặt bằng, xác định giá đất, giao đất, cho thuê đất, cấp Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất... mỗi bước đều tiềm ẩn nguy cơ kéo dài thời gian. Đặc biệt, việc xác định giá đất cụ thể theo phương pháp thẩm định còn thiếu rõ ràng, thường xuyên chậm trễ, dẫn đến việc nhà đầu tư không thể sớm hoàn tất nghĩa vụ tài chính về đất đai để triển khai các bước tiếp theo của dự án.
- **Thủ tục Đánh giá Tác động Môi trường (ĐTM):** Mặc dù Luật Bảo vệ Môi trường 2020 đã có nhiều cải cách, quy trình thẩm định và phê duyệt báo cáo ĐTM vẫn còn phức tạp. Thời gian thẩm định thường kéo dài hơn so với quy định do yêu cầu bổ sung hồ sơ nhiều lần, hoặc do sự phối hợp chưa đồng bộ giữa các cơ quan liên quan khi dự án có yếu tố đặc thù. Việc này khiến doanh nghiệp phải chờ đợi, ảnh hưởng trực tiếp đến tiến độ tổng thể của dự án và kế hoạch sản xuất kinh doanh.
- **Thủ tục Phòng cháy chữa cháy (PCCC):** Việc thẩm duyệt thiết kế PCCC và nghiệm thu về PCCC là những thủ tục bắt buộc và có ý nghĩa quan trọng trước khi đưa công trình vào hoạt động. Tuy nhiên, các quy định về PCCC thường xuyên thay đổi, yêu cầu kỹ thuật cao và đôi khi chưa thực sự phù hợp với thực tiễn các loại hình công trình khác nhau. Quá trình thẩm duyệt, nghiệm thu đôi khi còn chậm trễ, thiếu sự hướng dẫn cụ thể và thống nhất từ cơ quan PCCC, buộc doanh nghiệp phải sửa đổi, bổ sung nhiều lần, làm chậm tiến độ bàn giao và vận hành công trình.
- **Thủ tục Giấy phép xây dựng:** Mặc dù đã có quy định về giấy phép xây dựng

theo giai đoạn hoặc miễn giấy phép trong một số trường hợp, nhưng việc thẩm định thiết kế cơ sở, thiết kế bản vẽ thi công và cấp giấy phép xây dựng vẫn còn vướng mắc. Sự khác biệt trong cách hiểu và áp dụng quy định giữa các địa phương, hoặc giữa cơ quan quản lý xây dựng và các cơ quan chuyên ngành khác (như PCCC, môi trường) có thể dẫn đến việc yêu cầu bổ sung hồ sơ không cần thiết hoặc kéo dài thời gian thẩm định, thậm chí phải điều chỉnh thiết kế nhiều lần.

II. Vướng Mắc Liên Quan Đến Chính Sách Thuế

Các quy định về thuế, mặc dù đã được cải thiện, nhưng đôi khi còn thiếu rõ ràng và có sự thay đổi, tạo ra rủi ro và gánh nặng cho doanh nghiệp:

1. **Ưu đãi đầu tư:** Một số quy định về điều kiện hưởng ưu đãi thuế, đặc biệt là ưu đãi cho dự án công nghệ cao, dự án khuyến khích đầu tư, còn chưa thực sự rõ ràng và có sự giải thích, áp dụng không thống nhất giữa các cơ quan thuế địa phương. Điều này gây khó khăn cho doanh nghiệp trong việc lập kế hoạch tài chính và tận dụng chính sách ưu đãi.
2. **Hoàn thuế giá trị gia tăng (VAT):** Thủ tục hoàn thuế VAT đối với dự án đầu tư mới, đặc biệt là các dự án có vốn đầu tư nước ngoài (FDI), vẫn còn phức tạp và thời gian giải quyết kéo dài. Tình trạng này gây ứ đọng vốn lớn, ảnh hưởng nghiêm trọng đến dòng tiền của doanh nghiệp, đặc biệt là trong giai đoạn đầu tư và triển khai dự án. Điều này không chỉ gây khó khăn về tài chính mà còn làm giảm niềm tin và tính hấp dẫn của môi trường đầu tư.
3. **Xác định chi phí được trừ khi tính thuế thu nhập doanh nghiệp:** Một số quy định về chi phí được trừ chưa thực sự phù hợp với thực tiễn hoạt động của doanh nghiệp, đặc biệt là các chi phí liên quan đến hoạt động nghiên cứu phát triển, chuyển giao công nghệ, hoặc các chi phí phục vụ phúc lợi cho người lao động.

III. Vướng Mắc Trong Thủ Tục Hải Quan

Thủ tục hải quan, mặc dù đã có nhiều nỗ lực cải cách, vẫn còn những điểm cần khắc phục để thực sự tạo thuận lợi cho doanh nghiệp:

1. **Phân loại hàng hóa và xác định mã số HS:** Việc phân loại hàng hóa và xác định mã số HS còn nhiều trường hợp chưa thống nhất, dễ gây tranh chấp và bị truy thu thuế. Điều này tạo ra rủi ro pháp lý và tài chính không lường trước cho doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp nhập khẩu nhiều loại vật tư, máy móc thiết bị phức tạp.
2. **Kiểm tra chuyên ngành:** Các quy định về kiểm tra chuyên ngành còn chồng chéo, chưa có sự phối hợp đồng bộ, thiếu liên thông giữa các Bộ, ngành liên

quan. Điều này dẫn đến việc hàng hóa bị ách tắc tại cửa khẩu, làm tăng chi phí lưu kho bãi, phát sinh các chi phí không đáng có và giảm sức cạnh tranh của doanh nghiệp trong chuỗi cung ứng toàn cầu.

3. **Thủ tục nhập khẩu máy móc, thiết bị cũ:** Quy định về nhập khẩu máy móc, thiết bị đã qua sử dụng đôi khi còn quá chặt chẽ, chưa thực sự tạo điều kiện cho doanh nghiệp tận dụng công nghệ có hiệu quả kinh tế nhưng vẫn đảm bảo các tiêu chuẩn về môi trường và an toàn.

IV. Kiến Nghị Chính Sách

Để tháo gỡ những vướng mắc nêu trên và tiếp tục cải thiện môi trường đầu tư kinh doanh, Liên chi hội Tài chính Khu công nghiệp Việt Nam, với vai trò là đại diện cho tiếng nói của các nhà đầu tư tài chính và phát triển hạ tầng khu công nghiệp, xin mạnh dạn đề xuất một số kiến nghị chính sách sau:

1. Hoàn thiện và đồng bộ hóa hệ thống pháp luật:

- Khẩn trương rà soát, sửa đổi, bổ sung các luật, nghị định, thông tư có liên quan để đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ và minh bạch, đặc biệt là sự hài hòa giữa Luật Đầu tư, Luật Đất đai, Luật Xây dựng và Luật Bảo vệ môi trường. Mục tiêu là tạo ra một quy trình liên thông, rút ngắn tối đa thời gian cho nhà đầu tư.
- Ban hành các văn bản hướng dẫn chi tiết, dễ hiểu, tránh các quy định chung chung, dễ gây tranh cãi trong thực tiễn áp dụng.
- Nghiên cứu và xây dựng một nền tảng cơ sở dữ liệu pháp lý quốc gia tập trung, dễ dàng tra cứu, cập nhật thường xuyên các quy định pháp luật liên quan đến đầu tư, kinh doanh để doanh nghiệp có thể tiếp cận thông tin một cách thuận tiện và chính xác nhất.

2. Cải cách thủ tục hành chính, đẩy mạnh chuyển đổi số:

- Tiếp tục cắt giảm các thủ tục hành chính không cần thiết, đặc biệt là rút ngắn thời gian xử lý hồ sơ liên quan đến đất đai (giải phóng mặt bằng, xác định giá đất) và xây dựng (thẩm định thiết kế, cấp phép). Cần có cơ chế giám sát chặt chẽ và công khai thời gian xử lý hồ sơ.
- Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin, số hóa toàn bộ quy trình tiếp nhận và xử lý hồ sơ để tăng cường minh bạch, giảm thiểu sự tiếp xúc trực tiếp giữa doanh nghiệp và cán bộ công quyền. Phát triển các dịch vụ công trực tuyến mức độ cao, đảm bảo tính tiện lợi và hiệu quả.
- Xây dựng cơ chế "một cửa liên thông" thực chất và hiệu quả hơn nữa tại các ban quản lý khu công nghiệp, khu kinh tế. Đảm bảo sự phối hợp chặt chẽ, thông suốt giữa các sở, ngành trong việc giải quyết các thủ tục ĐTM, PCCC, xây dựng, giúp doanh nghiệp chỉ cần nộp một bộ hồ sơ duy nhất cho nhiều

thủ tục liên quan.

3. Rà soát và hoàn thiện chính sách thuế, hải quan:

- Làm rõ hơn các quy định về điều kiện hưởng ưu đãi thuế, tránh cách hiểu khác nhau, đảm bảo tính ổn định và dự đoán được của chính sách để doanh nghiệp yên tâm đầu tư.
- Đơn giản hóa thủ tục hoàn thuế VAT, rút ngắn thời gian hoàn thuế để hỗ trợ doanh nghiệp về dòng tiền, đặc biệt là các dự án đầu tư lớn, giúp họ tái đầu tư và mở rộng sản xuất.
- Tiếp tục cải cách thủ tục hải quan theo hướng hiện đại hóa, tạo thuận lợi tối đa cho doanh nghiệp. Tăng cường ứng dụng công nghệ như trí tuệ nhân tạo (AI) và dữ liệu lớn (Big Data) trong công tác quản lý rủi ro, rút ngắn thời gian thông quan hàng hóa.
- Rà soát các quy định về kiểm tra chuyên ngành, hướng tới một đầu mối kiểm tra hoặc công nhận kết quả kiểm tra lẫn nhau để giảm thời gian và chi phí cho doanh nghiệp.
- Nghiên cứu nới lỏng và linh hoạt hơn nữa các quy định về nhập khẩu máy móc, thiết bị cũ nhưng vẫn đảm bảo chất lượng, công nghệ và môi trường, phù hợp với nhu cầu và điều kiện thực tiễn của nhiều doanh nghiệp.

4. Tăng cường đối thoại, lắng nghe ý kiến doanh nghiệp và nâng cao năng lực đội ngũ công chức:

- Thường xuyên tổ chức các buổi đối thoại công - tư một cách thực chất giữa cơ quan quản lý nhà nước và cộng đồng doanh nghiệp để kịp thời nắm bắt, tháo gỡ các khó khăn, vướng mắc phát sinh ngay từ cơ sở.
- Thiết lập các kênh tiếp nhận phản ánh, kiến nghị của doanh nghiệp một cách công khai, minh bạch và hiệu quả, đảm bảo các kiến nghị được xem xét và phản hồi kịp thời, có tính xây dựng.
- Nâng cao năng lực chuyên môn, đạo đức công vụ và thái độ phục vụ của đội ngũ cán bộ, công chức làm công tác cấp phép, quản lý đầu tư, thuế, hải quan. Đảm bảo sự phối hợp đồng bộ và thống nhất trong quá trình giải quyết thủ tục hành chính.

Kính thưa quý vị đại biểu,

Liên chi hội Tài chính Khu công nghiệp Việt Nam (VIPFA) tin tưởng rằng, việc tháo gỡ các vướng mắc pháp lý không chỉ là trách nhiệm của các cơ quan quản lý nhà nước mà còn cần sự chủ động, đồng hành và phản biện xây dựng từ chính cộng đồng doanh nghiệp. Với vai trò và kinh nghiệm của mình, chúng tôi cam kết sẽ tiếp tục là cầu nối vững chắc giữa doanh nghiệp và cơ quan quản lý, không ngừng nỗ lực để góp phần xây dựng một môi trường đầu tư kinh doanh tại các khu công nghiệp ngày càng

thông thoáng, minh bạch, hấp dẫn và hiệu quả.

Một lần nữa, xin chân thành cảm ơn sự lắng nghe của quý vị. Kính chúc Hội nghị thành công tốt đẹp và đạt được nhiều kết quả thiết thực!